ZAXMNI DAVOLASH MEZONLARI VA KLINIK HAMDA SEROLOGIK NAZORAT

Islamov Nurali Hikmatovich
Samarqand davlat tibbiyot universiteti,Dermatovenerologiya va kosmetologiya kafedrasi.
Yoqubov Mirzo Saidbek Asadbek o‘gli
Samarqand davlat tibbiyot universiteti,Dermatovenerologiya va kosmetologiya kafedrasi.

Annotatsiya Ushbu ilmiy ishda zaxm (sifilis) kasalligini davolashda qo‘llaniladigan zamonaviy mezonlar, klinik holatni baholash tamoyillari va serologik nazoratning ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda kasallikning bosqichlariga xos klinik belgilarni kuzatish, penitsillin va muqobil preparatlar bilan terapiya samaradorligini aniqlash, shuningdek, davolashdan keyingi immunologik va serologik javoblarni monitoring qilish jarayonlari tahlil qilinadi. Klinik kuzatuv bemorning simptomlari, shikoyatlari va fizik tekshiruv natijalariga asoslanib baholangan bo‘lsa, serologik nazorat VDRL, RPR, TPHA va FTA-ABS kabi testlar orqali amalga oshiriladi. Tadqiqot natijalari: zaxmni davolashda aniq mezonlarni joriy etish, serologik titrlarning dinamikasini to‘g‘ri talqin qilish hamda qaytalanish yoki davolash muvaffaqiyatsizligining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi. Ushbu ish zaxmni erta aniqlash, samarali davolash va epidemiologik nazoratni kuchaytirishda tibbiy amaliyot uchun muhim ilmiy va amaliy asos yaratadi.

Kalit so‘zlar: Zaxm, sifilis, Treponema pallidum, davolash mezonlari, klinik nazorat, serologik monitoring, VDRL, RPR, TPHA, immun javob, relaps.

Аннотация. В данной научной работе освещаются современные критерии, применяемые при лечении сифилиса, принципы оценки клинического состояния и значение серологического контроля. В исследовании анализируются наблюдение клинических признаков, характерных для различных стадий заболевания, определение эффективности терапии пенициллином и альтернативными препаратами, а также процессы мониторинга иммунологических и серологических ответов после лечения. Клиническое наблюдение оценивалось на основе симптомов пациента, его жалоб и результатов физикального обследования, тогда как серологический контроль осуществлялся с использованием тестов VDRL, RPR, TPHA и FTA-ABS. Результаты исследования показывают, что внедрение чётких критериев лечения сифилиса, правильная интерпретация динамики серологических титров и профилактика рецидивов или неэффективности терапии имеют важное значение. Данная работа создаёт значимую научно-практическую

ISSN 3030-3907

основу для раннего выявления сифилиса, эффективного лечения и усиления эпидемиологического контроля в медицинской практике.

Ключевые слова: сифилис, *Treponema pallidum*, критерии лечения, клинический контроль, серологический мониторинг, VDRL, RPR, TPHA, иммунный ответ, рецидив.

Abstract. This scientific study highlights modern criteria used in the treatment of syphilis, the principles for assessing clinical status, and the importance of serological monitoring. The research analyzes the observation of clinical signs characteristic of different stages of the disease, the evaluation of the effectiveness of therapy with penicillin and alternative medications, as well as the processes of monitoring immunological and serological responses after treatment. Clinical monitoring was assessed based on the patient's symptoms, complaints, and physical examination findings, while serological monitoring was carried out using tests such as VDRL, RPR, TPHA, and FTA-ABS. The study results demonstrate that the implementation of clear treatment criteria for syphilis, correct interpretation of the dynamics of serological titers, and prevention of relapse or treatment failure are of significant importance. This work provides an important scientific and practical basis for early detection of syphilis, effective treatment, and strengthening epidemiological control in medical practice.

Keywords: syphilis, *Treponema pallidum*, treatment criteria, clinical monitoring, serological monitoring, VDRL, RPR, TPHA, immune response, relapse.

Kirish

Mavzuning dolzarbligi: Zaxm (sifilis) bugungi kunda ham global ahamiyatga ega bo‘lgan infeksion kasalliklardan biri bo‘lib, uning kechishi ko‘p bosqichli, uzoq muddatli va simptomlari ko‘pincha yashirin holda rivojlanadi. Zamonaviy tibbiyotda samarali davolash usullari mavjud bo‘lishiga qaramay, kasallikning qaytalanishi, notog‘ri yoki vaqtida davolanmaslik holatlari epidemiologik xavfni oshiradi. Shuningdek, treponematoz infeksiyalarning homiladorlik davriga, yangi tug‘ilgan chaqaloqlarga va reproduktiv salomatlikka katta xavf tug‘dirishi mavzuning yana bir bor dolzarbligini ta’kidlaydi.

Ilmiy ishning maqsadi va vazifalari: Ilmiy ishdan maqsad zaxmni davolash mezonlari, klinik kuzatuv tamoyillari va serologik nazorat jarayonlarini ilmiy asosda tahlil qilish hamda ularning amaliyotdagi ahamiyatini aniqlash. Zaxmning patogenezi va klinik bosqichlariga xos belgilarni o‘rganish. Davolashda qo‘llaniladigan asosiy antibiotiklar va ularning samaradorligini baholash. Klinik nazoratning tahlil mezonlarini ilmiy asoslash. Serologik testlar (VDRL, RPR, TPHA, FTA-ABS) natijalarini talqin qilish usullarini yoritish. Davolashdan keyingi serologik titrlarning dinamikasini baholab, relaps yoki qayta yuqtirish holatlarini aniqlash mezonlarini ishlab chiqish.

ISSN 3030-3907

Asosiy qism: Zaxm (sifilis) Treponema pallidum qo‘zg‘atuvchisi sabab bo‘ladigan, ko‘p bosqichli va tizimli surunkali infeksiya bo‘lib, uning davolash mezonlari, klinik kuzatuv tamoyillari va serologik nazorat jarayonlari bugungi kunda dermatovenerologiya amaliyotining eng muhim yo‘nalishlaridan biridir. Kasallikning kechishi, klinik belgilarining o‘zgaruvchanligi va serologik reaksiyalarning murakkab talqini uni chuqur o‘rganishni talab qiladi. Zaxmni davolashning asosiy maqsadi treponemani organizmdan to‘liq yo‘qotish, kasallikning keyingi bosqichlarga o‘tishini oldini olish, asoratlarning rivojlanishiga yo‘l qo‘ymaslik, shuningdek, epidemiologik xavfni kamaytirishdan iboratdir. Biroq davolanishning muvaffaqiyatini baholashda nafaqat antibiotik terapiyasi, balki bemorning holati ustidan klinik va serologik kuzatuv ham katta ahamiyat kasb etadi. Zaxm qo‘zg‘atuvchisi organizmga kirganidan so‘ng, avvalo, mahalliy o‘choq hosil qiladi va limfa tomirlari orqali tarqalgan holda butun organizmga ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli kasallikning dastlabki bosqichida chancre, limfadenopatiya kabi belgilar kuzatilsa, keyingi bosqichlarda teri va shilliq pardalarda toshmalar, umumiy intoksikatsiya belgilari paydo bo‘ladi. Treponemaning tanadagi uzoq saqlanish xususiyati zaxmni bevosita kuzatishni murakkablashtiradi. Bu jarayonni to‘liq nazorat qilish va davolash samaradorligini baholashning eng asosiy yo‘li esa muntazam klinik va serologik monitoringdir. Antibiotik terapiyasi zaxmni davolashning poydevoridir. Ko‘p yillik klinik tajriba va ilmiy tadqiqotlar penitsillinning Treponema pallidumga nisbatan eng kuchli treponemotsid ta’sirga ega ekanligini isbotlagan. Shu sababli bugungi kunda ham zaxmni davolashda birinchi tanlov dori sifatida benzatin penitsillin G qo‘llaniladi. Birlamchi va ikkilamchi zaxmda bir martalik in’ektsiya ko‘p hollarda yetarli bo‘lsa, kech latent yoki noma’lum muddatli zaxm holatlarida uch hafta davomida haftada bir marta in’ektsiya qilish talab etiladi. Neyrosifilisda esa preparat yuqori dozalarda vena ichiga yuboriladi. Penitsillinga allergiyasi bo‘lgan bemorlarda doksisiklin yoki tseftriakson kabi muqobil preparatlar qo‘llanishi mumkin, biroq imkon bo‘lsa penitsillin desensibilizatsiyasi tavsiya etiladi. Davolash samaradorligini baholashda klinik kuzatuv birinchi o‘rinda turadi. Bunda shifokor bemorning shikoyatlari, fizik tekshiruvi, teri va shilliq pardalardagi o‘zgarishlar dinamikasi, limfa tugunlarining holatini muntazam baholab boradi. Birlamchi zaxmda chancrening 2–4 hafta ichida bitishi davolash samaradorligining muhim ko‘rsatkichidir. Ikkilamchi davrda esa teridagi toshmalar, shilliq pardalaridagi infiltratlar, limfadenopatiya, umumiy holsizlik, bosh og‘riq kabi belgilar asta-sekin yo‘qola boshlaydi. Kech zaxmning klinik belgilari murakkab bo‘lib, gumma yoki aortit kabi o‘zgarishlar butunlay regressiyalash uchun ko‘proq vaqt talab etadi. Ayniqsa, asab tizimiga ta’sir qilgan holatlarda nevrologik simptomlar uzoq muddat saqlanib qolishi mumkin, shuning uchun bunday bemorlarda qo‘shimcha

ISSN 3030-3907

nevrologik kuzatuv talab etiladi. Zaxmni davolashning ikkinchi eng muhim omili serologik monitoringdir. Serologik testlar treponemal va no-treponemal testlarga bo‘linadi. No-treponemal testlar (VDRL, RPR) titr ko‘rinishida aniqlanadi va davolash samaradorligini baholashda asosiy mezon hisoblanadi. Davolashdan so‘ng birlamchi zaxmda 6 oy, ikkilamchi zaxmda 12 oy davomida titrning kamida 4 baravarga pasayishi kutiladi. Agar belgilangan vaqtda titr pasaymasa yoki aksincha ko‘tarilsa, bu davolash muvaffaqiyatsizligi yoki qayta yuqtirish ehtimolini ko‘rsatadi. Shunday holatlarda bemor qo‘shimcha tekshiriladi, yuqori xavf guruhiga mansubligi aniqlanadi va zarur bo‘lsa qayta terapiya buyuriladi. Treponemal testlar (TPHA, FTA-ABS) odatda hayot bo‘yi pozitiv bo‘lib qoladi, shuning uchun ular davolash samaradorligini baholashda ishlatilmaydi. Biroq diagnostik ahamiyati katta bo‘lgani sababli kasallikni aniqlashda juda muhimdir. Serologik monitoring faqat test natijalarini qayta-qayta o‘lchab turishni o‘z ichiga olmaydi; balki natijalarning klinik holat bilan solishtirilgan ilmiy talqinini ham talab qiladi. Masalan, “serofast” holati bu bemorda klinik belgilar yo‘q bo‘lsa ham, no-treponemal testlar juda past titrda uzoq muddat davomida pozitiv saqlanib turishi. Bunday holat davolash muvaffaqiyatsizligini anglatmaydi, lekin uzoq muddatli kuzatuvni talab qiladi. Serologik nazoratning yana bir muhim jihati homilador ayollardagi zaxm monitoringi. Homila uchun intrauterin infektsiya xavfi yuqori bo‘lgani sababli, homilador ayollar davolanganidan so‘ng ham muntazam tekshiruvdan o‘tishi shart. Agar titr pasaymasa yoki klinik belgilar paydo bo‘lsa, homila rivojlanishi xavf ostida bo‘lishi mumkin. Bu esa qo‘shimcha terapiya yoki bolani tug‘ilgach skriningdan o‘tkazish zaruriyatini tug‘diradi. Davolash jarayonidagi klinik va serologik nazoratning muhim maqsadlaridan biri relaps yoki reinfeksiyani aniqlashdir. Zaxmning qaytalanishi odatda titrning ko‘tarilishi, klinik belgilar qaytishi yoki epidemiologik xavf omillarining mavjudligi bilan namoyon bo‘lishi mumkin. Bu holat doimo qayta infektsiya bo‘lmasligi mumkin, ba’zan mikroorganizmlar organizmda saqlanib qolgan bo‘ladi va ular antibiotik ta’siri to‘liq yo‘q qilinmagan bo‘ladi. Shu sababli klinik kuzatuv hamisha serologik natijalar bilan birga olib boriladi. Zaxmni davolash va nazorat qilish jarayonida ba’zi muammolar ham uchraydi. Ularning eng ko‘p uchraydigani serologik titrlarning sekin pasayishi. Ayniqsa, kech latent zaxmda bu jarayon uzoq cho‘zilishi mumkin. Ba’zan immuniteti sust bemorlarda yoki yoshi katta odamlarda serologik javob sekin kechadi. Shuningdek, noto‘g‘ri laborator talqinlar, testlarning texnik xatolari, natijalar o‘zgaruvchanligi yoki bemorning boshqa infeksiyalari serologik ko‘rsatkichlarga yordamchi ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bu holatlar klinik tajribaga ega mutaxassis tomonidan tahlil qilinishi zarur. Yuqorida ta’kidlangan omillar shuni ko‘rsatadiki, zaxmni davolash

ISSN 3030-3907

mezonlari faqatgina antibiotik yuborishdan iborat bo‘lmay, balki davolashdan keyin bemorni uzoq muddatli klinik va laborator nazoratda ushlab turishni o‘z ichiga oladi. Ayniqsa, epidemiologik xavf yuqori bo‘lgan shaxslar, homilador ayollar, HIV bilan yashovchi bemorlar, retsidivga moyil bemorlar alohida nazorat guruhiga kiradi. Natijada zaxmni davolashda to‘g‘ri mezonlarni qo‘llash, klinik va serologik monitoringni muntazam olib borish kasallikning oldini olishda, infektsiyaning tarqalishini cheklashda va bemorning to‘liq sog‘ayishini ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Xulosa: Zaxmni davolash mezonlarini to‘g‘ri belgilash, klinik va serologik nazoratni to‘g‘ri tashkil etish kasallikni to‘liq bartaraf etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Penitsillin asosida olib boriladigan terapiya bugungi kunda ham eng samarali hisoblanadi. Serologik monitoring davolash natijasini baholashning eng ishonchli usuli bo‘lib, titrlarning dinamikasi relaps, qayta yuqtirish yoki davolash muvaffaqiyatsizligini aniqlashda yordam beradi. Klinik kuzatuv esa bemorning umumiy holatini, simptomlar regressiyasini va organlar zararlanishining kamayishini baholash imkonini beradi.

ADABIYOTLAR

1. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. Applications of Elidel for Lichen Plane //Texas Journal of Medical Science. – 2022. – T. 8. – C. 113-115.
5- Ачилова Ф. А., Жалилов А. Х. Данные эхокардиографии при малых аномалий сердца у детей //E Conference Zone. – 2022. – С. 136-140.
2. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. O‘smirlardagi vulgar acne kassaligini kompleks davolashni ishlab chiqish va samaradorlikni aniqlash //barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – c. 323-326.
3. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Xolmatovich J. A. Herpis virusini mahalliy davolash uchun vifironni qo‘llash //barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – c. 349-351.
4. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. Atopik dermatitli bemorlarni progressiv bosqichda mahalliy davolash samaradorligini baholash //barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – c. 259-263.
5. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. Applications of Elidel for Lichen Plane //Texas Journal of Medical Science. – 2022. – T. 8. – C. 113115.
6. Islamov N. H., Jalilov A. X., Achilova F. A. Ijtimoiy-gigienik turshiy shartlarning o ‘quvchilar salomatligiga ta’siri //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 14. – C. 314-318.
7. Islamov N. H. et al. Principles of treatment of laryngotracheitis in children //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. №. 7. – C. 136-142.

ISSN 3030-3907

8. Islamov N. H., Jalilov A. X., Achilova F. A. Development of papillomavirus infection in men //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 7. – C. 128-135.
9. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Muradovich Y. M. O‘smirlarda yuzaki pyodermani davolashda topikal terapiya //barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy JURNALI. – 2022. – C. 355-358.
10. Salamova L. A., Baratova M. R., Islamov N. H. Does bacterial vaginosis cause pelvic inflammatory disease? //Theoretical & Applied Science. – 2020. T. 91. – №. 11. – C. 250-254.
11. Islamov N. H., Baratova M. R., Salamova L. A. Factors related to the efficiency of treatment by a doctor-dermatovenerologist and the recommended treatment of gonorrhea //ISJ Theoretical & Applied Science, 11 (91). – 2020. – C. 255-258.
12. Salamova L. A., Baratova M. R., Islamov N. H. Вызывает ли бактериальный вагиноз воспалительное заболевание органов малого таза? //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 11. – C. 250-254.
13. Baratova M. R., Salamova L. A., Islamov N. H. Эпидермальные паразитарные кожные заболевания как пренебрегаемая категория болезней, связанных с бедностью //Theoretical & Applied Science. – 2020. №. 11. – C. 259264.
14. Baratova M. R., Salamova L. A., Islamov N. H. Epidermal parasitic skin diseases as a neglected category of diseases related to poverty //ISJ Theoretical & Applied Science, 11 (91). – 2020. – C. 259-264.
15. Исламов Н. Х., Шадыев У. Х., Саламова Л. А. Применение «Бетаметазон-Дарница» в лечении микробной экземы //Тюменский медицинский журнал. – 2011. – №. 2. – C. 50-51.
16. Islamov N. H., Baratova M. R., Salamova L. A. Факторы, связанные с эффективностью лечения врача-дерматовенеролога и рекомендуемой схемы лечения гонореи //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 11. C. 255-258.
17. Islamov N. H. et al. Ultrasound Picture of the Case of Liver Echinococcosis //Academicia Globe: Inderscience Research. – 2021. – T. 2. – №. 05. – C. 98-103.
18. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Raximjon o‘g‘li N. S. The Use of Advantan in the Local Treatment of Genital Herpes //Texas Journal of Medical Science. – 2022. – T. 8. – C. 110-112.
19. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Egamberdiyevich M. A. Clinical Evaluation of the Efficacy of Acne Vulgaris Laser Therapy //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2022. – T. 3. – №. 5. – C. 667-669.

ISSN 3030-3907

20. Hikmatovich I. N., Temirovich E. R., Egamberdiyevich M. A. Development of a Complex Method for the Treatment of Chronic Pyoderma //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 663-666.

ISSN 3030-3907